

Panteia

Research to Progress

Research voor Beleid | EIM | NEA | IOO | Stratus | IPM

De Watersector Exportindex (WEX)

1996-2019, prognose 2020

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Netherlands Water Partnership en wordt gefinancierd door het programmabureau Partners voor Water.

NETHERLANDS
WATER PARTNERSHIP

**PARTNERS
VOOR WATER**

ENVAQUA

Dutch Environmental & Water Technology Association

Dick Snel

Zoetermeer, december 2020

De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij Panteia. Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Panteia aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

The responsibility for the contents of this report lies with Panteia. Quoting numbers or text in papers, essays and books is permitted only when the source is clearly mentioned. Panteia does not accept responsibility for printing errors and/or other imperfections.

De Watersector Exportindex (WEX)

WEX: index om de ontwikkeling van de export van de watersector te volgen

Inleiding

Om de ontwikkeling van de export van de watersector in kaart te brengen, is door Panteia een indexcijfer voor de export van wateractiviteiten ontwikkeld: de Watersector Export Index (WEX). De WEX is opgebouwd vanuit de volgende deelsectoren (zie bijlage 2):

Watertechnologie:

- watervoorziening (drinkwatervoorziening en -behandeling, drinkwatertransport en -distributie, industriële watervoorziening en -behandeling, industrieel watertransport en -distributie);
- afvalwater (collectie en/of sanitatie, industrieel afvalwater, huishoudelijk afvalwater en hergebruik van afvalwater), uitgesplitst in communaal afvalwater, industrieel afvalwater en industrieel proceswater.

Deltatechnologie:

- waterbeheer (integraal waterbeheer, grondwater, oppervlaktewater, waterkwantiteit, waterkwaliteit);
- water en groen;
- waterbouw (kustontwikkeling, havenconstructie en baggeren).

Het basisjaar voor de WEX is 2000. De WEX is voor dat jaar gelijkgesteld aan 100. Tot en met 2018 is de WEX gebaseerd op statistische bronnen. De statistieken hebben echter als nadeel dat ze sterk achterlopen. Een actuele WEX, ofwel een goed beeld van de huidige totale export van de Nederlandse watersector, kan worden verkregen door de gegevens van een aantal verschillende spelers uit de markt te combineren. Hierbij biedt een enquête uitkomst (zie bijlage 2). Door de medewerking van een groot aantal bedrijven, is het mogelijk gebleken om een voorlopige vaststelling voor de WEX 2019, verwachte realisatie voor 2020 en verwachting voor 2021 te presenteren.

Ontwikkeling van de WEX 1995-2019

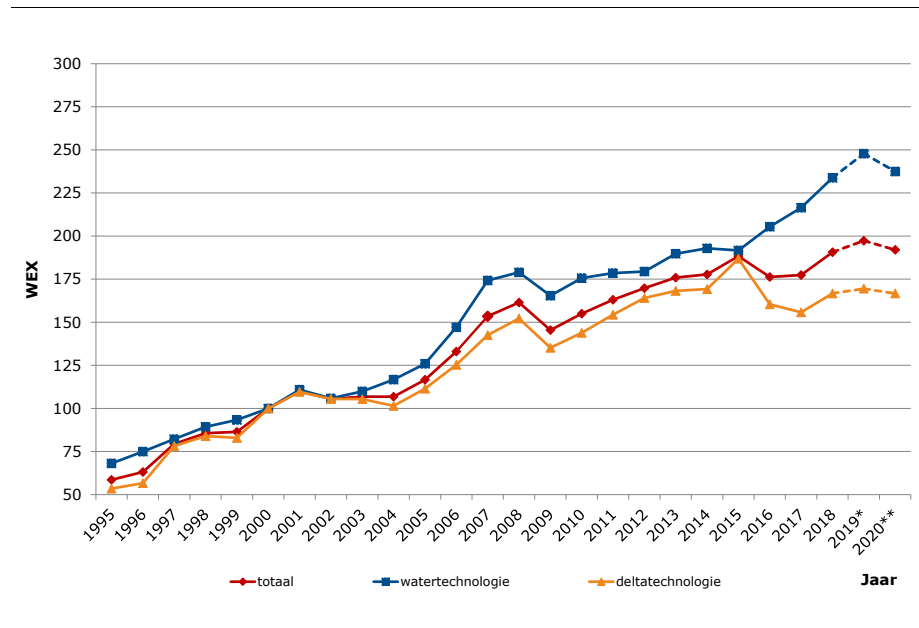
Stijging WEX in periode 1995-2019

De ontwikkeling van de WEX is gepresenteerd in figuur 1. Over de periode 1995-2019 is een stijgende lijn te zien. De watersector heeft kunnen profiteren van de mondiale groei van de wereldeconomie en heeft kunnen profiteren van de toegenomen vraag van wateractiviteiten uit het buitenland.

De groei werd onderbroken met een kleine terugval in 2002 als gevolg van laagconjunctuur. In 2008/2009 zijn de gevolgen zichtbaar van de kredietcrisis, en in 2016 daalde de WEX met name door verslechterde marktomstandigheden, onder meer door een lage olieprijs, overcapaciteit en een minder sterke groei van de wereldhandel.

figuur 1 De Watersector Exportindex (WEX) voor de periode 1995-2020 (2000=100)

* De WEX voor 2019 betreft een voorlopige realisatie.

** De WEX voor 2020 betreft een prognose.

Bron: Panteia, 2020.

2018 en 2019: herstel watersector, onzekerheid als gevolg handelsconflicten

In de loop van 2018 kreeg de wereldeconomie te maken met een kentering in het groeitempo. De wereldhandel kwam onder druk, met een groei van slechts 3,7%, flink lager dan in 2017. Dit had alles te maken met een internationale handelsoorlog, met name tussen de VS en China. De watersector heeft nog goed kunnen profiteren van de economische groei. Tegenover de onder druk staande investeringen in olie- en gas, en baggerwerkzaamheden, staan de toenemende investeringen in wind- en zonne-energie. Per saldo was een flinke toename te zien in de deltattechnologie. De bedrijven met watertechnologie profiteren onder meer van de toenemende aandacht voor waterbeheersing.

Ook in 2019 wordt de mondiale groei in zijn greep gehouden door het Amerikaans handelsbeleid. Dit zorgt voor een hoge mate van beleidsonzekerheid en leidt tot een groeivertraging van de wereldeconomie (van 3,7% in 2018 naar 3% in 2019).

De Nederlandse economie heeft zich in 2019, ondanks een groeivertraging, relatief gunstig ontwikkeld. Uiteindelijk liet de Nederlandse economie een groei zien van 1,7% (in 2018 nog 2,4%). De groei is vooral te danken aan de groei van investeringen. De goederenuitvoer groeide, maar bleef door de internationale handelsspanningen, flink achter ten opzichte van voorgaande jaren.

Ook de watersector heeft te maken met een groeivertraging. Per saldo viel de exportgroei terug van ruim 7% in 2018 naar 3,5% in 2019. De deltattechnologie bleef in ontwikkeling achter bij de watertechnologie. Tegenover een stabiele markt met blijvende aandacht voor noodzaak van goed waterbeheer en schoon drinkwater bij de watertechnologie, ondervindt de deltattechnologie de gevolgen van een moeilijke markt.

2020 en 2021 in
teken van gevolgen
COVID-19 pandemie

Het zijn vooral de zwakke olie- en gasmarkt die offshore-activiteiten en de baggermarkt negatief beïnvloeden. Daartegenover staan groeiende investeringen in duurzame energie. Per saldo resteert toch nog een lichte groei. Bovendien ondervindt de deltatechnologie meer de gevolgen van de handelsconflicten die bijvoorbeeld leiden tot vertragingen of uitstel van havenontwikkelingen door afnemende vaarbewegingen.

Van de ondervraagde bedrijven geeft 50% aan dat de export van wateractiviteiten is toegenomen. 16% werd met een omzetzaling geconfronteerd.

De WEX kwam in 2019 uit op 197,3, wat neerkomt op een bedrag van ruim 8,1 miljard euro.

Vooruitzichten 2020 en 2021

De economische vooruitzichten voor 2020 en 2021 worden gedomineerd door de gevolgen van de COVID-19 pandemie. Na een eerste golf in het voorjaar, is na de zomer 2020 sprake van een tweede golf. Vele landen hebben soms vergaande restricties opgelegd: van een gedeeltelijke lockdown van sectoren, tot een complete lockdown. Dit heeft enorme gevolgen voor de economische ontwikkeling en wereldhandel.

De economische groei in Nederland krimpt historisch, volgens de meest recente prognose van het CPB met zo'n 4,2%¹. Door onder meer snelle invoering van steunmaatregelen, gekoppeld aan een intelligente lockdown is de klap in Nederland nog relatief beperkt in vergelijking met vele andere landen. In 2021 zal de economie zich naar verwachting weer iets herstellen met een groei van 2,8%. Voor de wereldeconomie wordt een daling voorzien van 5,1% in 2020, gevolgd door een groei van 5% in 2021.

De wereldhandel valt met een krimp van 8,8% zeer ver terug in 2020. In 2021 krabbelt de wereldhandel weer wat op met een verwachte groei van 6%.

De bedrijven in de watersector zijn pessimistisch gestemd over de huidige situatie op de buitenlandse markt. Een derde van de bedrijven beoordeelt de situatie als gunstig. Dit percentage is aanmerkelijk lager dan in de vorige meting (zo'n 70%). Daartegenover beoordeelt ruim een kwart van de ondervraagde bedrijven de huidige situatie op de buitenlandse markt als (zeer) ongunstig.

De verslechterde situatie voor 2020 komt ook tot uitdrukking in de omzetverwachting voor dit jaar. Eén derde van de bedrijven verwacht voor 2020 een toename van de buitenlandse omzet van wateractiviteiten. Ongeveer 32% daarentegen verwacht in 2020 een omzetzaling. 35% van de bedrijven verwacht een gelijkblijvende omzet. Vorig jaar verwachtte nog twee op de drie bedrijven voor dit jaar een toename van de omzet. De bedrijven in de watertechnologie zijn wat positiever gestemd.

Per saldo zal de export van wateractiviteiten met bijna 3% afnemen. De daling is wat sterker bij de watertechnologie (ruim 4%). Als redenen worden met name de beperkingen genoemd vanwege COVID-19, zoals

¹ CPB, Novemberraming: Economische vooruitzichten 2021, Den Haag 2020.

reisbeperkingen, projecten die on hold worden gezet, (investerings)beslissingen die worden uitgesteld, het vrijwel onmogelijk is om acquisitie te plegen voor nieuwe projecten.

Voor 2021 zijn de bedrijven weer wat optimistischer. Ruim de helft van de bedrijven verwacht een toename van de buitenlandse omzet van wateractiviteiten. De bedrijven in de watertechnologie zijn daarbij wat positiever gestemd dan die in de deltatechnologie. Waar in de watertechnologie bijna 60% van de bedrijven een omzetsijging voorziet is dat in de deltatechnologie ruim 40%. Zo'n 10% van alle bedrijven voorziet een (verdere) omzetsdaling.

De toenemende vraag naar offshore wind- en zonne-energie heeft door de internationaal gestelde klimaatdoelen een zeer gunstig effect op de vraag naar deltatechnologie. Ook de vraag naar watertechnologie mag zich weer in een groeiende vraag verheugen. Waterschaarste is een steeds groter wordend probleem. Oplossingen op dit gebied blijven de aandacht vragen.

De deelnemende bedrijven voorzien voor 2021 een gemiddelde groei van de buitenlandse wateractiviteiten met bijna 3%.

Corona grote invloed
op export

Er is aan de deelnemers gevraagd in hoeverre COVID-19 de export van hun bedrijven beïnvloed heeft. De uitkomsten geven een wisselend beeld, al geven de meeste bedrijven aan dat export daalt als gevolg van COVID-19 (63%). Hierbij wordt gemiddeld een percentage van ruim 20% genoemd. Bijna een kwart geeft aan dat de pandemie geen enkele impact heeft op de exportactiviteiten. Enkele bedrijven geven aan dat deze crisis juist heeft geleid tot extra export. Ook geven enkele bedrijven aan dat de exportactiviteiten geheel zijn gestopt als gevolg van de COVID-19 maatregelen.

Vooraf bij export naar Latijns-Amerika, Verenigd Koninkrijk, EU-landen, Australië en Nieuw-Zeeland worden flinke omzetsdalingen gemeld, met gemiddeld meer dan 35%.

Beste toekomst-
kansen voor
communaal
afvalwater en
drinkwatervoor-
ziening

Driekwart van alle bedrijven zien de toekomst op het gebied van wateractiviteiten met (veel) vertrouwen tegemoet. Dit percentage ligt echter lager dan vorig jaar (87%). Voor de wateractiviteiten *communaal afvalwater* (21%) en *drinkwatervoorziening* (21%) worden door de meeste bedrijven de beste toekomstkansen gezien, gevolgd door *industriële afvalwater* (17%) en *waterbeheer* (16%).

Als belangrijkste internationale waterthema's voor de komende jaren worden door de deelnemers aan de enquête genoemd: waterschaarste (duurzaam waterbeheer, zuivering, recycling/hergebruik behandeld afvalwater), circulaire economie, klimaat (milieu, energietransitie), zeespiegelstijging en microverontreiniging.

De meeste kansen voor de export van wateractiviteiten zien de bedrijven in de EU-landen, gevolgd door Azië, het Midden-Oosten, en Afrika en het Verenigd Koninkrijk. De deelnemende bedrijven aan de

enquête is gevraagd om een top 3 te geven van landen waar zij de meeste kansen zien. Uit figuur 2 en figuur 3 valt af te lezen dat de deelnemende bedrijven die actief zijn op het gebied van watertechnologie de meeste kansen zien in de ons omringende landen Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk, als ook in de Verenigde Staten en China.

De bedrijven die actief zijn op het gebied van deltatechnologie zien in het buitenland de meeste kansen in Duitsland, België en het Verenigd Koninkrijk in de directe omgeving, en tevens in de Verenigde Staten en Kenia.

figuur 2 Landen waar volgens de deelnemende bedrijven de meeste kansen liggen, bedrijven met watertechnologie (n=61)

Bron: Panteia, 2020 op basis van enquête.

figuur 3 Landen waar volgens de deelnemende bedrijven de meeste kansen liggen, bedrijven met deltatechnologie (n=34)

Bron: Panteia, 2020 op basis van enquête.

Groei
watertechnologie;
deltatechnologie
onder druk in 2019,
impact COVID-19
voor beide
segmenten

WEX: water- en deltatechnologie

In figuur 1 (blz. 4) is te zien dat de WEX voor de watertechnologie vrijwel voortdurend hoger is dan de WEX voor de deltatechnologie.

De sector watertechnologie groeit met name tot 2009, maar kende na een herstel in 2010 een stabilisatie van de omzet in de periode 2011 en 2015. Vanaf 2016 laat deze sector weer een flinke groei zien. De marktsegmenten reageren verdeeld op de marktontwikkelingen. Vanaf 2009 groeit de sector deltatechnologie sterk. De deltasector bleef echter in de afgelopen jaren flink achter als gevolg van verslechterde marktomstandigheden. Door lage olie- en gasprijzen, een vertraagde groei van de wereldhandel en overcapaciteit liep de productie flink terug. Aan het eind van 2017 begon een herstel van de vraag in te zetten, en deze zette door in 2018. In 2019 wordt vooral dit segment beïnvloed door geopolitieke ontwikkelingen (handelsonderhandel, sancties) waardoor de groei vertraagde.

In 2020 ondervinden zowel de watertechnologie als de deltatechnologie de impact van COVID-19 pandemie.

Export water naar regio

De bedrijven die deelnemen aan de WEX, is gevraagd om een verdeling te maken van hun omzet naar regio. De ondervraagde bedrijven in de watersector halen gemiddeld het grootste deel van hun buitenlandse omzet in Europa.

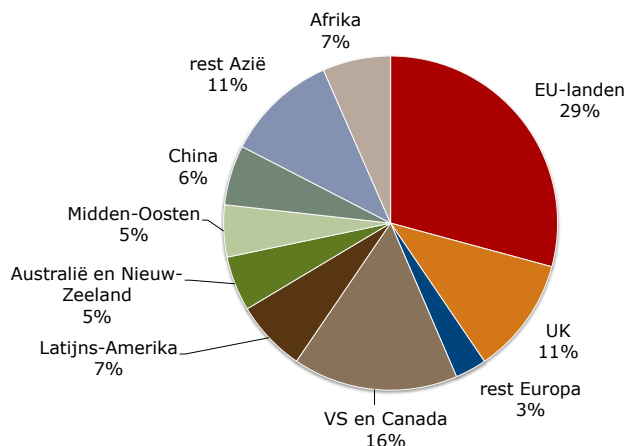
Van de bedrijven die actief zijn op het gebied van watertechnologie, vormen de EU-landen het belangrijkste afzetgebied, gevolgd door de VS en Canada, het Verenigd Koninkrijk en Azië (zie figuur 4).

Bij de bedrijven die actief zijn op het gebied van deltatechnologie zijn de EU-landen eveneens het belangrijkste afzetgebied, gevolgd door het Midden-Oosten, het Verenigd Koninkrijk, Azië en Afrika (zie figuur 5).

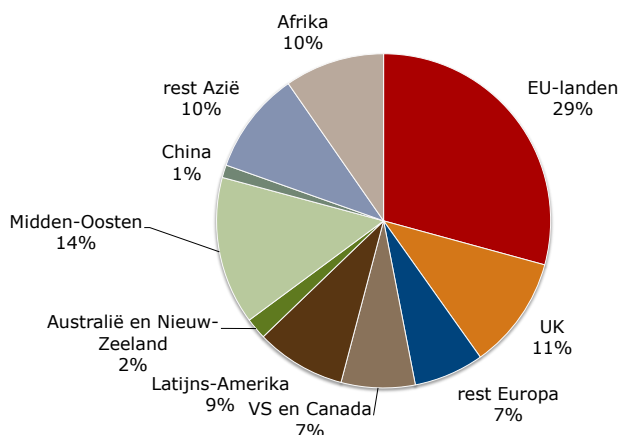

figuur 4 Gemiddelde verdeling van de buitenlandse omzet van wateractiviteiten naar regio, bedrijven met watertechnologie, 2019 (n=51)

Bron: Panteia, 2020 op basis van enquête.

figuur 5 Gemiddelde verdeling van de buitenlandse omzet van wateractiviteiten naar regio, bedrijven met deltatechnologie, 2019 (n=30)

Bron: Panteia, 2020 op basis van enquête.

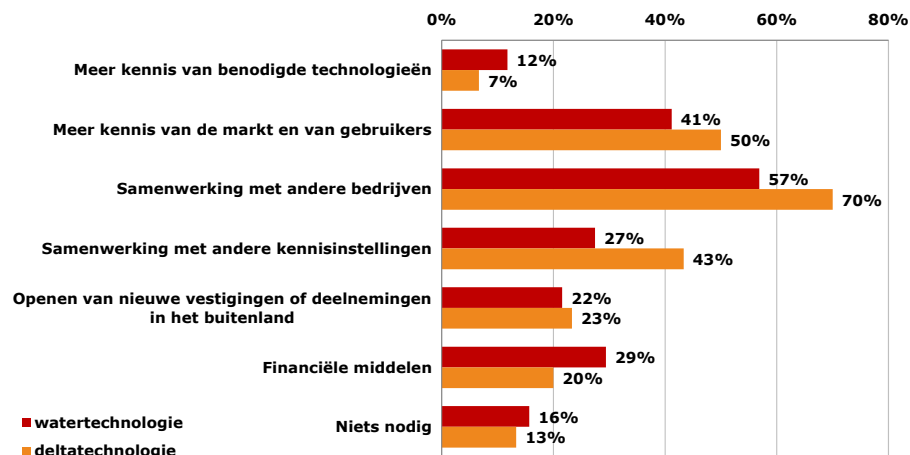
Benutten van kansen

Op de vraag wat deze bedrijven nodig hebben om de kansen binnen de watersector te benutten, geven de WEX-deelnemers aan vooral samenwerking met andere bedrijven nodig te hebben. Bij de bedrijven die actief zijn op het gebied van watertechnologie wordt dit gevolgd door meer kennis van de markt en van gebruikers.

Bij de bedrijven die actief zijn op het gebied van deltatechnologie worden meer kennis van de markt en van gebruikers en samenwerking met andere kennisinstellingen, naast samenwerking met andere bedrijven, vaak genoemd (zie figuur 6).

figuur 6 Benutten van kansen binnen de watersector: wat is er nodig? (watertechnologie n=51, deltatechnologie n=30)

Bron: Panteia, 2020 op basis van enquête.

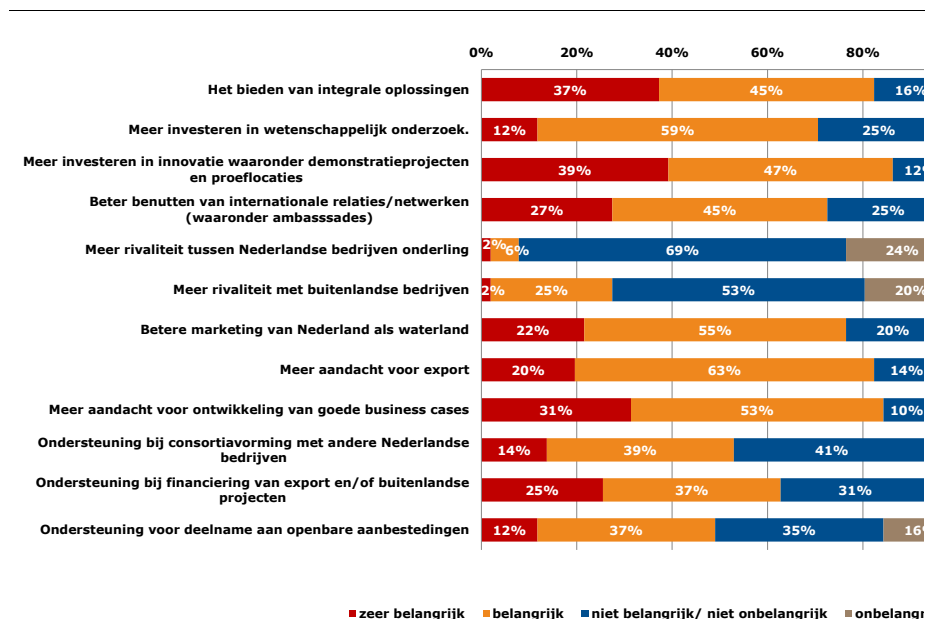
Internationale concurrentiekracht

De belangrijkste aspecten voor de internationale concurrentiekracht van de watersector zijn volgens de deelnemers aan de WEX meer investeren in innovatie, waaronder demonstratieprojecten en proeflocaties, het bieden van integrale oplossingen en meer aandacht voor ontwikkeling goede business cases.

Bedrijven die actief zijn op het gebied van deltatechnologie vinden het bieden van integrale oplossingen vaak zeer belangrijk, gevolgd door meer investeren in innovatie, waaronder demonstratieprojecten en proeflocaties en beter benutten van internationale relaties/netwerken (waaronder ambassades). Bedrijven actief op het gebied van de watertechnologie noemen meer investeren in innovatie, waaronder demonstratieprojecten en proeflocaties, het bieden van integrale oplossingen, en meer aandacht voor ontwikkeling van goede business cases vaak als zeer belangrijk. Meer rivaliteit tussen Nederlandse bedrijven en met buitenlandse bedrijven worden door veel bedrijven onbelangrijk gevonden voor de internationale concurrentiekracht zo blijkt uit figuur 7 en figuur 8.

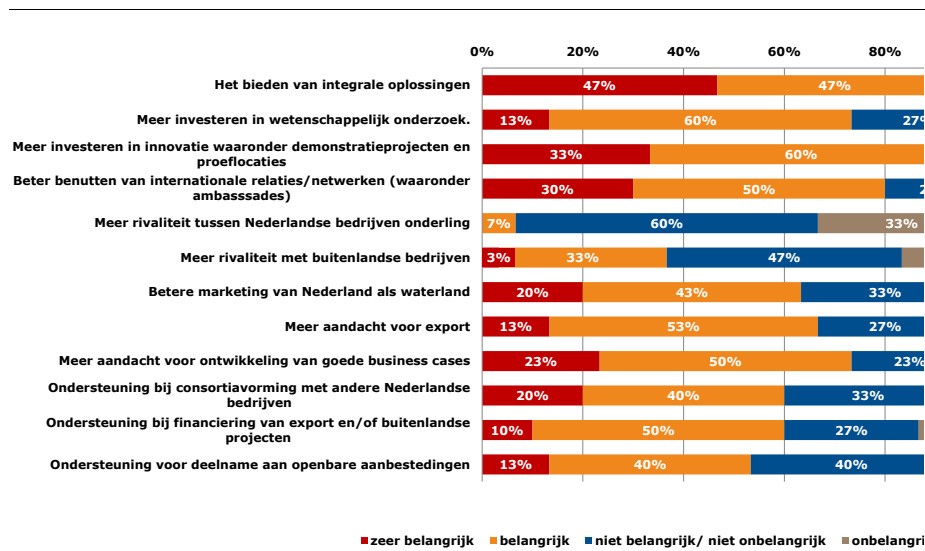

figuur 7 Aspecten die belangrijk zijn voor de internationale concurrentiekracht van de watersector, bedrijven met watertechnologie (n=51)

Bron: Panteia, 2020 op basis van enquête.

figuur 8 Aspecten die belangrijk zijn voor de internationale concurrentiekracht van de watersector, bedrijven met deltatechnologie (n=30)

Bron: Panteia, 2020 op basis van enquête.

De exportquote

Aandeel export in de totale omzet van wateractiviteiten blijft hoog

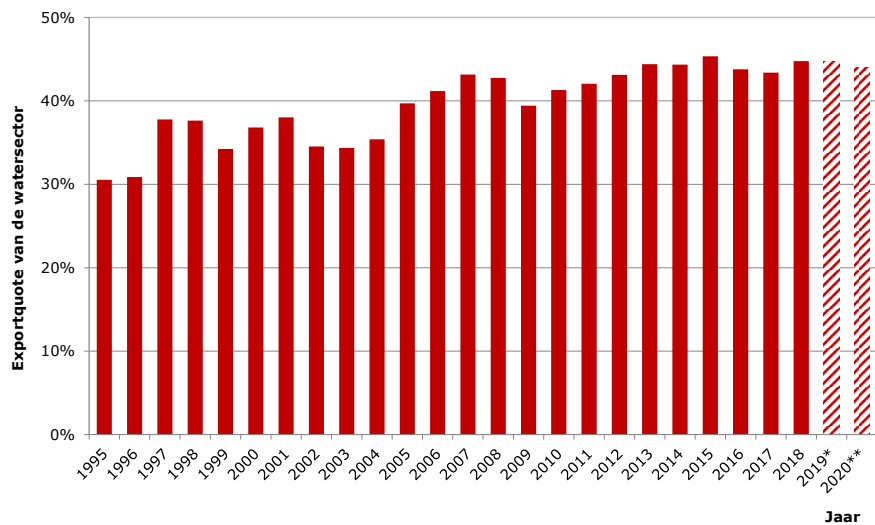
Door de export van de watersector te relateren aan de totale omzet van de watersector (de exportquote) wordt de export in de context van de totale prestaties van de betreffende bedrijven geplaatst. Hierdoor worden conjunctuureffecten afgezwakt (zie figuur 9). Desalniettemin is het opvallend dat in jaren van hoogconjunctuur de exportquote procentueel toeneemt en bij laagconjunctuur weer afneemt. Ook ten tijde van de valutacrisis in 1999 is dit het geval. Daarnaast wordt met de exportquote een beeld gekregen van het belang van export voor de

bedrijven in de watersector. Uit figuur 9 komt naar voren dat in de periode 1995-2004 ongeveer een derde van de omzet in de watersector werd behaald door de export.

In de periode 2005-2008 was sprake van een opgaande conjunctuur en nam de exportquote ieder jaar toe tot een niveau van 42%. Dit houdt in dat de export van wateractiviteiten sneller toenam dan de totale omzet uit wateractiviteiten. De export is derhalve een steeds belangrijkere positie gaan innemen in de totale omzet uit wateractiviteiten. In 2009 kreeg de export met een flinke dip te maken door de kredietcrisis en viel de exportquote terug tot 39%. Met een groeiende wereldeconomie in 2010 en 2011, is zoals in vorige vergelijkbare situaties de exportquote weer toegenomen, en weer ruim boven de 40% gekomen. In afwijking van voorgaande perioden nam in de tijden van de eurocrisis in 2012 en 2013 de exportquote toch toe. In 2016 en 2017 bleef de export echter wat achter, met name als gevolg van verslechterde markt-omstandigheden. Na een flinke toename in 2018, zal de exportquote in 2019 en 2020 licht afnemen. Zo zal per saldo het effect van de COVID-19-pandemie een iets groter effect hebben op de internationale activiteiten, dan op de binnenlandse activiteiten.

figuur 9 Exportquote (de export ten opzichte van de omzet) van de watersector, 1995-2020

* De exportquote voor 2019 betreft een voorlopige realisatie.

** De exportquote voor 2020 betreft een prognose.

Bron: Panteia, 2020.

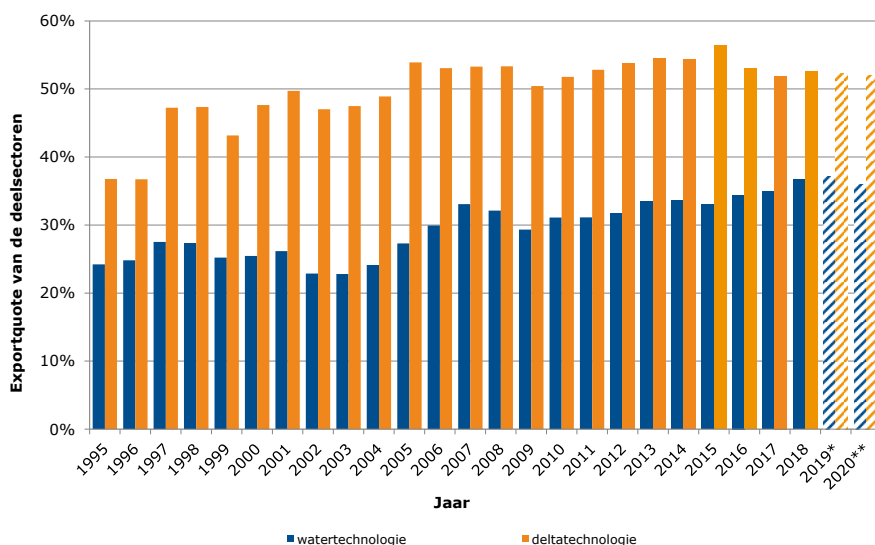
De exportquote in de deelsector deltatechnologie ligt met ruim 50% aanzienlijk hoger dan in de deelsector watertechnologie waar deze quote jaren lang rond 30% schommelde (zie figuur 10). In de periode 1995-2015 is de exportquote in de deltatechnologie zeer sterk toegenomen van 35% tot boven de 50%. Na de dip in 2009, nam de exportquote ieder jaar weer wat toe als gevolg van een licht herstellende omzet en een aantrekkende exportomzet. In 2016 en 2017 daalde de exportquote

als gevolg van de verslechterde marktomstandigheden, nu wordt voor 2019 en 2020 een stabilisatie voorzien.

De exportquote in de deelsector watertechnologie toont een vergelijkbaar patroon, waarbij in 2016 en 2017 afwijkend zijn ten opzichte van de ontwikkeling van de deltatechnologie. De vraag naar watertechnologie bleef toenemen. Voor 2019 wordt eerst nog een lichte groei van de exportquote voorzien, gevolgd door een lichte daling in 2020.

figuur 10 Exportquote (de export ten opzichte van de omzet) van de watersector, 1995-2020

* De exportquote voor 2019 betreft een voorlopige realisatie.

** De exportquote voor 2020 betreft een prognose.

Bron: Panteia, 2020.

Het exportaandeel van de watersector in de totale Nederlandse export

Exportaandeel van de watersector in 2019 vergelijkbaar met 2018, gevolgd door toename in 2020

Voor een beter inzicht in de exportpositie van de watersector is in figuur 11 de export van wateractiviteiten uitgedrukt als percentage van de totale export in Nederland: het exportaandeel.

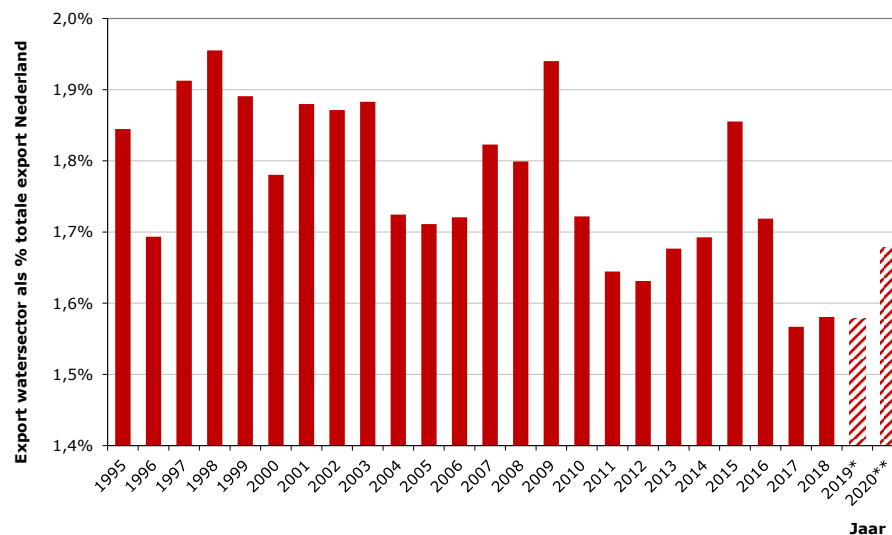
Het exportaandeel van de watersector in de totale export fluctueert binnen de marges van 1,5% en 2,0%. Tot en met 2003 schommelde het exportaandeel rond 1,8% (zie figuur 11). De jaren daarna is sprake van flinke fluctuaties. In het crisisjaar 2009 sprong het exportaandeel boven de 1,9%. De export van de watersector was minder getroffen door de economische malaise dan de totale export.

Verslechterde marktomstandigheden, met name bij de deltatechnologie, projectinvesteringen die onder druk stonden, vertraging van de groei van opkomende economieën, instabiele wereldsituatie en handelsconflicten, is na 2015 terug te zien in het dalend exportaandeel van de watersector. Het exportaandeel ligt in 2019 op circa 1,6%, vergelijkbaar met 2018. Voor 2020 wordt weer een toename voorzien. Tegen een sterk dalende Nederlandse export als gevolg van de COVID-

19 pandemie, staat een minder sterk dalende export van de watersector.

figuur 11 Exportaandeel (export watersector gerelateerd aan de totale export in Nederland), 1995-2020

* Het exportaandeel voor 2019 betreft een voorlopige realisatie.

** Het exportaandeel voor 2020 betreft een prognose.

Bron: Panteia, 2020.

De bruto toegevoegde waarde

De bruto toegevoegde waarde is het inkomen dat verdiend wordt door het produceren van goederen en diensten. Het wordt verkregen uit de inzet van arbeid en kapitaal. Het wordt berekend als het verschil tussen de omzet en de waarde van het verbruik in het productieproces.² De bruto toegevoegde waarde van de watersector bedraagt bijna 8,9 miljard euro in 2019, bijna 4% hoger dan in 2018. In het Nederlandse bedrijfsleven kwam de bruto toegevoegde waarde in 2019 uit op ruim 673 miljard euro, ruim 4% hoger dan in 2018.

De watersector heeft daarmee een aandeel van 1,3% in de bruto toegevoegde waarde. Dit percentage schommelt al een aantal jaren tussen de 1,3% en 1,5%. Hieruit kan geconstateerd worden dat de ontwikkeling van de bruto toegevoegde waarde van de watersector in de pas loopt met de ontwikkeling van de bruto toegevoegde waarde van het Nederlandse bedrijfsleven.

Door de WEX af te zetten tegen de index voor de bruto toegevoegde waarde van de watersector kan een indicatie worden verkregen van het belang van export voor de watersector (zie figuur 12). Net als bij de WEX geldt voor de index voor de toegevoegde waarde dat het basisjaar 2000 is. De index is in dat jaar gelijk aan 100, ofwel een toegevoegde waarde van de watersector van 5,7 miljard euro. Vanaf 2005 ligt de

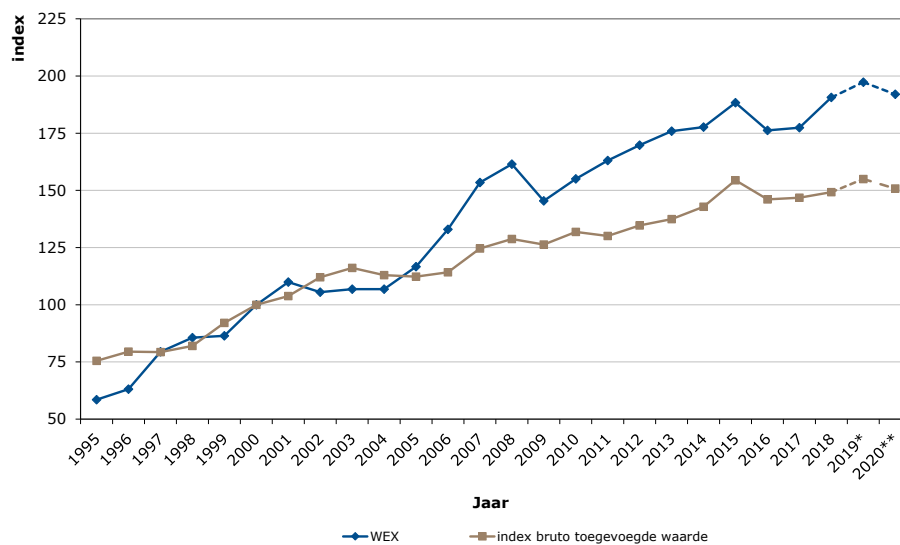
² Met name de uitgaven aan grond- en hulpstoffen, algemene uitgaven en indirecte belastingen.

Export neemt een steeds belangrijkere positie in binnen de watersector

index van de WEX op een hoger niveau. Vooral in perioden van groei neemt de export sterker toe. Dit betekent dat de export een steeds belangrijker positie is gaan innemen binnen de watersector. In 2009, het crisisjaar, is de WEX echter sterker gedaald dan de index van de bruto toegevoegde waarde van de watersector. De export herstelde echter snel in 2010. Hierna volgt de export van de watersector de ontwikkeling van de bruto toegevoegde waarde, met een dip in 2016. In 2018 en 2019 is weer een sterkere groei van de export van de watersector te zien.

figuur 12 De WEX en de index voor de bruto toegevoegde waarde, 1995-2020

* De WEX voor 2019 betreft een voorlopige realisatie.

** De WEX voor 2020 betreft een prognose.

Bron: Panteia, 2020.

Bijlage 1 Kerngegevens watersector

tabel 1 Kerngegevens watersector

jaar	export (x € 1 mln)	WEX	omzet (x € 1 mln)	export- quote	export NL (x € 1 mln)	export- aandeel	bruto toegevoegde waarde (x € 1 mln)	index bruto toegevoegde waarde
1995	2.415	58,5	7.907	30,5%	130.940	1,84%	4.327	75,5
1996	2.604	63,1	8.434	30,9%	153.752	1,69%	4.557	79,5
1997	3.279	79,4	8.681	37,8%	171.421	1,91%	4.545	79,3
1998	3.533	85,6	9.389	37,6%	180.725	1,96%	4.703	82,0
1999	3.566	86,4	10.418	34,2%	188.599	1,89%	5.279	92,1
2000	4.128	100,0	11.217	36,8%	231.854	1,78%	5.733	100,0
2001	4.536	109,9	11.935	38,0%	241.339	1,88%	5.953	103,8
2002	4.355	105,5	12.613	34,5%	232.704	1,87%	6.423	112,0
2003	4.410	106,8	12.832	34,4%	234.166	1,88%	6.658	116,1
2004	4.410	106,8	12.462	35,4%	255.660	1,72%	6.475	112,9
2005	4.813	116,6	12.126	39,7%	281.300	1,71%	6.439	112,3
2006	5.488	133,0	13.333	41,2%	318.953	1,72%	6.546	114,2
2007	6.335	153,5	14.679	43,2%	347.501	1,82%	7.144	124,6
2008	6.665	161,5	15.590	42,8%	370.480	1,80%	7.381	128,7
2009	6.002	145,4	15.226	39,4%	309.369	1,94%	7.240	126,3
2010	6.398	155,0	15.492	41,3%	371.549	1,72%	7.561	131,9
2011	6.732	163,1	16.010	42,0%	409.358	1,64%	7.458	130,1
2012	7.009	169,8	16.255	43,1%	429.717	1,63%	7.723	134,7
2013	7.262	175,9	16.356	44,4%	433.106	1,68%	7.880	137,4
2014	7.335	177,7	16.543	44,3%	433.405	1,69%	8.188	142,8
2015	7.774	188,3	17.147	45,3%	418.982	1,86%	8.852	154,4
2016	7.275	176,2	16.616	43,8%	423.228	1,72%	8.374	146,0
2017	7.324	177,4	16.883	43,4%	467.434	1,57%	8.417	146,8
2018	7.869	190,6	17.580	44,8%	497.874	1,58%	8.554	149,2
2019*	8.145	197,3	18.231	44,7%	516.009	1,58%	8.887	155,0
2020**	7.925	192,0	18.030	44,0%	472.178	1,68%	8.646	150,8

* Voor 2019 betreft het voorlopige realisaties.

** Voor 2020 betreft het prognoses.

Bron: Panteia, 2020.

tabel 2 Kerngegevens watertechnologie

<i>jaar</i>	<i>export (x 1 € mln)</i>	<i>WEX</i>	<i>omzet (x 1 € mln)</i>	<i>exportquote</i>
1995	954	68,1	3.937	24,2%
1996	1.049	74,9	4.225	24,8%
1997	1.151	82,2	4.185	27,5%
1998	1.250	89,3	4.568	27,4%
1999	1.307	93,3	5.184	25,2%
2000	1.400	100,0	5.500	25,5%
2001	1.552	110,9	5.931	26,2%
2002	1.481	105,8	6.477	22,9%
2003	1.538	109,9	6.749	22,8%
2004	1.634	116,7	6.769	24,1%
2005	1.763	125,9	6.459	27,3%
2006	2.059	147,1	6.876	29,9%
2007	2.439	174,2	7.373	33,1%
2008	2.506	179,0	7.798	32,1%
2009	2.315	165,4	7.895	29,3%
2010	2.459	175,6	7.902	31,1%
2011	2.500	178,5	8.031	31,1%
2012	2.512	179,4	7.923	31,7%
2013	2.656	189,7	7.934	33,5%
2014	2.701	192,9	8.047	33,6%
2015	2.683	191,6	8.114	33,1%
2016	2.876	205,4	8.354	34,4%
2017	3.030	216,4	8.684	34,9%
2018	3.273	233,8	8.911	36,7%
2019*	3.469	247,8	9.353	37,1%
2020**	3.327	237,5	9.258	35,9%

* Voor 2019 betreft het voorlopige realisaties.

** Voor 2020 betreft het prognoses.

Bron: Panteia, 2020.

tabel 3 Kerngegevens deltatechnologie

<i>jaar</i>	<i>export (x 1 € mln)</i>	<i>WEX</i>	<i>omzet (x 1 € mln)</i>	<i>exportquote</i>
1995	1.405	53,5	3.821	36,8%
1996	1.488	56,6	4.051	36,7%
1997	2.054	78,1	4.347	47,2%
1998	2.206	83,9	4.659	47,3%
1999	2.178	82,9	5.045	43,2%
2000	2.628	100,0	5.517	47,6%
2001	2.880	109,6	5.792	49,7%
2002	2.773	105,5	5.896	47,0%
2003	2.770	105,4	5.834	47,5%
2004	2.666	101,4	5.451	48,9%
2005	2.929	111,5	5.433	53,9%
2006	3.292	125,3	6.204	53,1%
2007	3.746	142,5	7.029	53,3%
2008	4.000	152,2	7.500	53,3%
2009	3.553	135,2	7.045	50,4%
2010	3.780	143,8	7.298	51,8%
2011	4.056	154,3	7.679	52,8%
2012	4.312	164,1	8.028	53,7%
2013	4.419	168,2	8.116	54,4%
2014	4.448	169,2	8.187	54,3%
2015	4.910	186,8	8.714	56,3%
2016	4.216	160,4	7.953	53,0%
2017	4.093	155,7	7.885	51,9%
2018	4.382	166,7	8.342	52,5%
2019*	4.454	169,5	8.525	52,3%
2020**	4.383	166,7	8.440	51,9%

* Voor 2019 betreft het voorlopige realisaties.

** Voor 2020 betreft het prognoses.

Bron: Panteia, 2020.

Bijlage 2 **Totstandkoming WEX**

In deze bijlage wordt ingegaan op de totstandkoming van de WEX.

Aanleiding

Partners voor Water (PvW) en Netherlands Water Partnership (NWP) proberen beide de inzet van de Nederlandse watersector in het buitenland te versterken. Er is behoefte ontstaan aan een index die de ontwikkeling van prestaties van de watersector in het buitenland laat zien. Partners voor Water heeft Panteia een aantal jaar geleden gevraagd om een methode te ontwikkelen waarmee de exportpositie van de Nederlandse watersector in de tijd op een representatieve wijze kan worden gemonitord. De eerder gemaakte berekeningen in de Strategische Waterkaarten (2000/2001)³ vormen het uitgangspunt voor de te ontwikkelen WEX⁴. Het resultaat is de Watersector Exportindex (WEX).

Afbakening watersector

Voor de afbakening van de watersector is de indeling naar deelmarkten uit de rapportage 'Strategische Waterkaarten' gebruikt, namelijk:

Watertechnologie:

- watervoorziening (drinkwatervoorziening en -behandeling, drinkwatertransport en -distributie, industriële watervoorziening en -behandeling, industrieel watertransport en -distributie);
- afvalwater (collectie en/of sanitatie, industrieel afvalwater, huishoudelijk afvalwater en hergebruik van afvalwater).

Deltatechnologie:

- waterbeheer (integraal waterbeheer, grondwater, oppervlaktewater, waterkwantiteit, waterkwaliteit);
- water en groen;
- waterkracht (een segment van beperkte omvang dat niet nader wordt onderverdeeld);
- waterbouw (kustontwikkeling, havenconstructie en baggeren).

Definitie van export

Voor de export is een ruime definitie gekozen:

Omzet behaald in het buitenland. Dat kan zowel zijn via export vanuit Nederlandse vestigingen als via omzet gerealiseerd via buitenlandse vestigingen.

³ Arnoud Muizer en Marcel van den Bergh (2002), Strategic Watercards: International opportunities for the Dutch water sector, i.o.v. Netherlands Water Partnership.

⁴ In 2007 heeft EIM de 'Sectorchets water 2007' voor de EVD uitgevoerd. In deze studie is, net als in de 'Strategische Waterkaarten', de exportpositie van de watersector in kaart gebracht en wel voor het jaar 2006. Deze studie biedt een nieuw ijkpunt voor de WEX. Omdat het programma Partners voor Water betrekking heeft op de periode 2005-2009, is ervoor gekozen om de WEX voor deze periode te iken met behulp van de 'Strategische Waterkaarten' en niet halverwege het programma over te stappen op een nieuw ijkpunt.

WEX op basis van statistieken

De Nederlandse statistieken hanteren bij de bedrijfsclassificatie de SBI⁵ (CBS). De watersector sluit hier niet op aan. Bedrijven die tezamen de watersector vormen, zijn verspreid over diverse sectoren binnen de statistieken. De deelsectoren van de watersector omvatten zowel de primaire activiteit, als de toelieferingen, het ontwerp, de bouw, de kennisontwikkeling en -overdracht en het advies.

Het is niet mogelijk om de vele deelactiviteiten binnen de watersector exact te onderscheiden. Per deelactiviteit is in de statistieken gekeken naar beschikbare informatie over export op een zo laag mogelijk aggregatieniveau en zo actueel mogelijk. Enkele voor de watersector belangrijke deelactiviteiten zijn op deze manier te onderscheiden. Omdat veel deelactiviteiten worden onderscheiden, gaat wel de 'Wet van de grote aantallen' op. Overschatting van de ene activiteit wordt gecompenseerd door onderschatting van de andere activiteit.

De onderscheiden deelactiviteiten en de gebruikte statistieken zijn gepresenteerd in tabel 5. Panteia maakt vooral gebruik van de Statistiek Internationale handel en de IO-tabel van het CBS voor het bepalen van de export van de watersector. Voor data over de natte waterbouw maakte Panteia tot 2006 gebruik van cijfers van de Vereniging van Waterbouwers. Momenteel publiceert de Vereniging van Waterbouwers geen cijfers meer over de export natte waterbouw. Voor de natte waterbouw grijpt Panteia terug naar de jaarverslagen van enkele grote bedrijven binnen dit segment.

De export van de watersector wordt opgebouwd vanuit de gepresenteerde deel-segmenten. Om tot het totale cijfer voor de export van water te komen, maakt Panteia gebruik van wegingsfactoren. Deze wegingsfactoren zijn afgeleid uit de 'Strategische Waterkaarten'. De export van de watersector is vervolgens geïndexeerd, met als basisjaar 2000, tot de WEX.

Er heeft in 2011 een herindexatie plaatsgevonden op basis van het rapport 'Het Nederlandse Deltatechnologie-cluster' (Panteia/Blueconomy), uitgevoerd in opdracht van NWP, waarin een schatting van de economische waarde van het Nederlandse Deltatechnologie-cluster is gegeven.

---

⁵ De Standaard Bedrijfsindeling van het CBS (SBI) geeft een systematische hiërarchische indeling van economische activiteiten. Thans geldend is de SBI 2008. De SBI 2008 wordt door het CBS o.a. gebruikt om bedrijfseenheden te rubriceren naar hun hoofdactiviteiten (Bron: CBS).

tabel 4 WEX op basis van statistieken

<i>Segment watersector</i>	<i>SBI</i>	<i>Bron*</i>
Watertechnologie		
Watervoorziening		
Pompen, generatoren (toelevering/installatie)		Stat. Internationale Handel
Aanleg waterleiding		IO-tabel
Metalen buizen (toelevering)		Stat. Internationale Handel
Waterproductie en waterdistributie		IO-tabel
Ontwerp en advies		IO-tabel
Kennisontwikkeling en kennisoverdracht		IO-tabel
Afvalwater		
Afvalwaterbehandeling		IO-tabel
Zuiveringsinstallaties e.d. (toelevering/installatie)		Stat. Internationale handel
Ontwerp en advies		IO-tabel
Kennisontwikkeling en kennisoverdracht		IO-tabel
Deltatechnologie		
Waterbeheer		
Waterschappen		IO-tabel
Pompen, generatoren (toelevering/installatie)		Stat. Internationale handel
Ontwerp en advies		IO-tabel
Kennisontwikkeling en kennisoverdracht		IO-tabel
Irrigatie en drainage		
GWW-activiteiten		IO-tabel
Kunststofbuizen (toelevering)		Stat. Internationale handel
Ontwerp en advies		IO-tabel
Kennisontwikkeling en kennisoverdracht		IO-tabel
Waterbouw		
Natte waterbouw		VBKO ⁶ /Jaarverslagen
Kennisontwikkeling en overdracht		IO-tabel

* *IO = Input Output.*

Bron: Panteia, 2020.

⁶ Tot en met 2006 werden cijfers van de VBKO (Vereniging van Waterbouwers in Bagger-, Kust- en Oeverwerken) gebruikt. Deze cijfers worden nu niet meer gepubliceerd. Sinds 2006 worden de cijfers uit de jaarverslagen van enkele grote bedrijven in de natte waterbouw meegenomen.

WEX op basis van enquête onder bedrijven

De statistieken hebben als nadeel dat ze ruim een jaar achterlopen. Ze bieden anno 2020 nog geen data voor 2019. Op basis van de statistieken is de WEX tot en met 2017 vastgesteld. Om toch een actueel beeld te schetsen van de WEX wordt een enquête ingezet onder ruim 200 verschillende bedrijven binnen de watersector. De bedrijven zijn over de deelsectoren verspreid.

Er wordt gevraagd naar de niveaus en de ontwikkelingen van de omzet, de omzet van wateractiviteiten, de buitenlandse omzet en de buitenlandse omzet van wateractiviteiten, maar ook naar de toekomstverwachtingen. De deelnemende bedrijven aan de enquête zijn in oktober 2020 ondervraagd. De antwoorden c.q. verwachtingen voor 2020 en 2021 moeten dan ook in dat perspectief geplaatst worden.

De berekening van de actuele WEX vindt in een aantal stappen plaats. Vanuit de deelsectoren vindt een herweging plaats. Ook nu biedt de rapportage 'Strategische Waterkaarten' uitkomst voor de vaststelling van de gewichten.

De bijbehorende formules worden gegeven voor de WEX 2019. De WEX op basis van de telefonische enquête in de andere jaren, wordt op analoge wijze vastgesteld.

De formules zijn:

$$A_{j,2019} = \sum \left(\frac{A_j}{(100\% + D_{j,2019})} \right)$$

$$A_{t,2018} = \sum_j A_{j,2018} \text{ en } A_{t,2019} = \sum_j A_{j,2019}$$

$$WEX_{2019} = WEX_{2018} \times \left(\frac{A_{t,2019}}{A_{t,2018}} \right)$$

waarbij:

- $A_{j, 2018}$ exportomvang (wateractiviteiten) van deelsector j in 2018 uit statistiek
- $A_{t, 2018}$ exportomvang (wateractiviteiten) in 2018 van alle bedrijven in de watersector
- $D_{j, 2019}$ gewogen exportgroei (wateractiviteiten) in 2019 in % van bedrijven deelsector j in steekproef telefonische enquête
- $A_{j, 2019}$ geschatte exportomvang (wateractiviteiten) van deelsector j in 2019 in steekproef telefonische enquête
- $A_{t, 2019}$ geschatte exportomvang (wateractiviteiten) in 2019 van alle bedrijven in de watersector
- WEX_{2018} watersector exportindex in 2018 op basis van statistieken
- WEX_{2019} geschatte watersector exportindex in 2019 op basis van telefonische enquête

De WEX berekend op basis van de enquête onder bedrijven betreft een voorlopige realisatie/prognose. De WEX wordt op basis van de statistieken definitief vastgesteld.

